

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
Український науково-дослідний інститут цивільного захисту

РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО
ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ
В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ ТА
ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Київ – 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
Загальні положення.....	6
1. Нормативно-правова база з питань захисту населення в особливий період.....	6
2. Окремі положення женеvської конвенції від 12 серпня 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни» та Додаткового Протоколу до Женеvської конвенції від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 04 червня 1977 року.....	8
3. Принципи захисту населення від небезпек воєнного характеру та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї.....	16
РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо виконання заходів захисту населення, що проводяться в умовах особливого періоду та військово-політичних конфліктів, від небезпек воєнного характеру та під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї.....	17
1. Навчання населення діям в особливий період, функціональне навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів захисту населення в особливий період.....	17
2. Оповіщення населення про небезпеки, що виникають під час ведення воєнних дій або внаслідок цих дій.....	20
3. Евакуація населення, матеріальних і культурних цінностей.....	22
4. Укриття населення у захисних спорудах.....	25
5. Організація світломаскування.....	28
6. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.....	29
7. Гасіння пожеж, що виникають під час ведення воєнних дій.....	31
8. Медична та психологічна допомога постраждалому населенню.....	32
9. Виявлення та позначення небезпечних районів.....	35
10. Знезараження та інші подібні методи захисту.....	36
11. Життєзабезпечення постраждалих.....	38
12. Заходи допомоги із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху.....	40

13. Забезпечення сталої роботи об'єктів життєзабезпечення, відновлення їх роботи.....	41
14. Поховання загиблих та захоронення трупів тварин.....	42
15. Гуманітарна допомога.....	44
16. Зниження на об'єктах економіки запасів небезпечних хімічно-, вибухо-, пожежонебезпечних речовин.....	45
17. Участь у заходах з пошуку та знешкодження вибухонебезпечних предметів.....	46
18. Участь у проведенні фортифікаційних робіт для Збройних сил України на тилових рубежах оборони.....	47
19. Організація виготовлення розпізнавальних знаків цивільного захисту та їх використання.....	48

ПЕРЕДМОВА

Рекомендації щодо виконання заходів захисту населення, що проводяться в умовах особливого періоду та військово-політичних конфліктів від небезпек воєнного характеру та з ліквідації надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї (далі – Рекомендації) містять основні положення й рекомендації для суб'єктів забезпечення цивільного захисту щодо захисту населення в умовах особливого періоду, а також під час військово-політичних конфліктів без введення режиму особливого періоду.

Рекомендації розроблені з урахуванням вимог Конституції України, Кодексу цивільного захисту України, законів та підзаконних актів України з питань цивільного захисту, а також Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни» (ратифіковано Указом Президії Верховної ради УРСР від 03.07.1954 року), додаткового Протоколу до Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 04 червня 1977 року (підписано Україною 12 грудня 1977 року. Ратифіковано із заявою Указом Президії Верховної Ради УРСР № 7960-XI від 18.08.1989 року. Набуло чинності для України 25 липня 1990 року).

Рекомендації призначені для центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, а також можуть бути використані в якості методичних матеріалів для навчальних закладів і навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Перелік заходів захисту населення, що проводиться в умовах особливого періоду та військово-політичних конфліктів від небезпек воєнного характеру та під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї, включають:

навчання населення діям в особливий період, функціональне навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів захисту населення в особливий період;

оповіщення населення про небезпеки, що виникають під час ведення воєнних дій або внаслідок цих дій;

евакуація населення, матеріальних і культурних цінностей;

укриття населення у захисних спорудах;

організація світломаскування;

проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків ведення воєнних дій;

гасіння пожеж, що виникають під час ведення воєнних дій;

медична та психологічна допомога постраждалому населенню;

виявлення та позначення небезпечних районів;

знезараження та інші подібні методи захисту;

життєзабезпечення постраждалих;

заходи допомоги із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху;

забезпечення сталої роботи об'єктів життєзабезпечення, відновлення їх роботи;

поховання загиблих та захоронення трупів тварин;

гуманітарна допомога;

зниження на об'єктах економіки запасів небезпечних хімічно-, вибухо-, пожежонебезпечних речовин;

участь у заходах з пошуку та знешкодження вибухонебезпечних предметів;

участь у проведенні фортифікаційних робіт для Збройних сил України на тилкових рубежах оборони;

організація виготовлення розпізнавальних знаків цивільного захисту та їх використання.

Особливий період – це, відповідно до статті 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Рекомендації містять:

перелік законів України, міжнародних актів, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, що визначаються положення з питань захисту населення в особливий період та регламентують діяльність органів виконавчої влади з цих питань;

окремі положення Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни» та Додаткового Протоколу до Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 04 червня 1977 року, у яких наведені:

а) заходи (завдання) цивільної оборони (цивільного захисту) щодо захисту населення в особливий період;

б) перелік об'єктів, які, відповідно до Женевської Конвенції та Протоколу I, не повинні ставати об'єктом нападу супротивника, а також підлягають захисту;

в) опис розпізнавальних знаків персоналу організацій цивільної оборони (цивільного захисту) та цивільних об'єктів;

г) принципи захисту населення від небезпек воєнного характеру та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї;

д) безпосередньо Рекомендації щодо виконання заходів захисту населення, що проводяться в умовах особливого періоду та військово-політичних конфліктів, від небезпек воєнного характеру та під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї. Зазначені Рекомендації підготовлені залежно від умов обстановки (до події, під час події, після події), а саме:

під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій);

під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій);

під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї).

У документі наведені основні рекомендації щодо практичної роботи органів виконавчої влади під час реалізації завдань захисту населення. Проте вони не є остаточними, їх перелік може залежати від умов, що склалися.

Загальні положення

1. Нормативно-правова база з питань захисту населення в особливий період

Організація та реалізація заходів цивільного захисту в особливий період ґрунтується на вимогах низки нормативно-правових актів України, актів міжнародного гуманітарного права, основними з яких є:

- Конституція України;
- Кодекс цивільного захисту України;
- Закон України «Про правовий режим воєнного стану»;
- Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану»;
- Закон України «Про військово-цивільні адміністрації»;
- Закон України «Про боротьбу з тероризмом»;
- Закон України «Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію»;
- Закон України «Про державний матеріальний резерв»;
- Закон України «Про екстрену медичну допомогу»;
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»;
- Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»;
- Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;
- Закон України «Про гуманітарну допомогу»;
- Женевська конвенція від 12 серпня 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни»;
- Додатковий Протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року.
- Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.99 № 192 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 138 «Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. N 253 «Про затвердження Порядку використання захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) для господарських, культурних та побутових потреб»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 775 «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013 № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 № 616 «Про затвердження Положення про добровільні формування цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 р. № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 443 «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2015р № 21 «Про затвердження Порядку надання гуманітарної та іншої допомоги населенню Донецької та Луганської областей»;

Постанова Кабінет Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 5 «Про затвердження Типового положення про відомчу пожежну охорону»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 564 «Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони»;

Наказ ДСНС України від 11.10.2014 № 579 «Про організацію виконання формуваннями ОРС ЦЗ ДСНС України заходів у зоні антитерористичної операції та на території Донецької і Луганської областей»;

Наказ МВС України від 03.07.2014 № 631 «Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій» (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23 липня 2014 р. за № 853/25630);

Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації» (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16 січня 2015 р. за № 47/26492);

Наказ МВС України від 31.01.2015 № 113 «Про затвердження Примірного положення про формування цивільного захисту»;

Наказ МВС України від 11.09.2014 № 934 «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань

цивільного захисту» (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 3 жовтня 2014 р. за № 1200/25977);

Наказ ДСНС України від 23.03.2015 №167 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки населення до дій в умовах загрози або вчинення терористичного акту»;

Наказ МОЗ України від 16.06.2014 № 398 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» (zareєстрований в Міністерстві юстиції 07.08.2014 за № 750/25527);

Наказ МНС України від 16.07.2009 № 494 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення планів цивільного захисту підприємств, установ, організацій на особливий період»;

Наказ МНС України від 13.03.2012 №575 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту».

Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 27.10.2008 р. № 232 «Про затвердження Правил облаштування і утримання діючих (існуючих) худобомогильників та біотермічних ям для захоронення трупів тварин у населених пунктах України»;

Наказ МНС від 09.10.2006 № 653 «Про затвердження Інструкції щодо утримання захисних споруд цивільної оборони у мирний час»;

ДБН В.2.2-5-97 «Будинки і споруди. Захисні споруди цивільної оборони».

2. Окремі положення Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни» та Додаткового Протоколу до Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 04 червня 1977 року

Женевська конвенція від 12 серпня 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни» (ратифіковано Указом Президії Верховної ради УРСР від 03.07.1954 року) (далі – Женевська Конвенція), Додатковий Протокол до Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (далі – Протокол I), від 04 червня 1977 року. (підписано Україною 12 грудня 1977 року. Ратифіковано із заявою Указом Президії Верховної Ради УРСР № 7960-XI від 18.08.1989 року. Набуло чинності для України 25 липня 1990 року).

Відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України» та норм міжнародного права чинні міжнародні договори є частиною національного законодавства і підлягають обов'язковому виконанню.

Женевська конвенція застосовується до всіх випадків оголошеної війни чи будь-якого іншого збройного конфлікту, що може виникнути між державами, навіть якщо одна з них не визнає стану війни.

Ця Конвенція повинна застосовуватися з самого початку будь-якого конфлікту або окупації і припиняється після загального припинення бойових дій. Відповідно до Протоколу I, цей захист поширюється на кожну особу, яка постраждала в результаті збройного конфлікту.

Заходи (завдання) цивільної оборони (цивільного захисту населення) відповідно до Женевської Конвенції

Цивільна оборона (що в цих Рекомендаціях відповідає терміну «Цивільний захист») є виконання деяких або всіх зазначених нижче гуманітарних завдань, спрямованих на те, щоб захистити цивільне населення від небезпек та допомогти йому усунути безпосередні наслідки воєнних дій або лиха, а також створити умови, необхідні для його виживання.

Цими завданнями є:

- 1) оповіщення;
- 2) евакуація;
- 3) надання сховищ та їх улаштування;
- 4) вжиття заходів для світломаскування;
- 5) рятувальні роботи;
- 6) медичне обслуговування, включаючи першу допомогу, а також релігійна допомога;
- 7) боротьба з пожежами;
- 8) виявлення й позначення небезпечних районів;
- 9) знезараження та інші подібні методи захисту;
- 10) термінове надання притулку й постачання;
- 11) термінова допомога у відновленні й підтриманні порядку в районах лиха;
- 12) термінове відновлення роботи необхідних комунальних служб;
- 13) термінове поховання трупів;
- 14) допомога у збереженні об'єктів, у край необхідних для виживання;
- 15) додаткова діяльність, необхідна для здійснення будь-якого з вищезазначених завдань, включаючи планування та організацію, але не обмежуючись ними.

Об'єкти захисту відповідно до Женевської конвенції та Протоколу I

Цивільне населення – цивільне населення складається з цивільних осіб, що не належать до особового складу збройних сил, членів ополчення або добровольчих загонів, озброєних жителів тощо. Під захистом перебувають особи, які в будь-який момент та за будь-яких обставин опиняються, у разі конфлікту чи окупації, під владою сторони конфлікту або окупаційної держави, громадянами яких вони не є.

Цивільне населення, як таке, а також окремі цивільні особи не повинні бути об'єктом нападів. Заборонено акти насильства чи загрози насильства, що мають головною метою тероризувати цивільне населення.

Організації цивільної оборони (цивільного захисту) – установи та інші організаційні одиниці, які створені або уповноважені компетентними властями сторони, що перебуває у конфлікті, виконувати будь-які із завдань цивільної

оборони (цивільного захисту), і які призначені та використовуються виключно для виконання цих завдань.

Персонал організацій цивільної оборони (цивільного захисту) – особи, які призначені стороною, що перебуває в конфлікті, виключно для виконання завдань цивільної оборони (цивільного захисту), у тому числі персонал, призначений компетентними властями сторони, що перебуває в конфлікті, суто для управління цими організаціями, (стаття 61 Протоколу I).

Цивільні організації цивільної оборони (цивільного захисту) та їх персонал користуються повагою і захистом. Вони мають право виконувати доручені їм завдання з цивільної оборони (цивільного захисту), за винятком випадків настійної воєнної необхідності. Це також стосується цивільних осіб, які на заклик компетентних властей та під їх контролем виконують завдання цивільної оборони (цивільного захисту).

Матеріальна частина організацій цивільної оборони (цивільного захисту) означає обладнання, матеріали та транспортні засоби, використовувані цими організаціями для виконання завдань цивільної оборони (цивільного захисту), а також сховища, що надаються для цивільного населення (стаття 52 Протоколу I)

Цивільні об'єкти – всі ті об'єкти, які не є воєнними об'єктами, тобто які через свій характер, розміщення, призначення або використання вносять ефективний вклад у воєнні дії і повне або часткове руйнування, затоплення чи нейтралізація яких за існуючих у даний момент обставин дає явну воєнну перевагу (стаття 52 Протоколу I)

Об'єкти необхідні для виживання цивільного населення – запаси продуктів харчування, сільськогосподарські райони, що виробляють продовольство, посіви, худобу, споруди, що забезпечують питною водою, запаси останньої, а також іригаційні споруди. (стаття 14 Женевської конвенції).

Установки і споруди, що містять небезпечні сили – греблі, дамби й атомні електростанції (стаття 56 Протоколу I).

Медичні формування, цивільні лікарні, санітарно-транспортні засоби, що організовані для надання допомоги пораненим, хворим, інвалідам та породіллям (стаття 18 Женевської Конвенції).

Розпізнавання персоналу організації цивільної оборони (цивільного захисту) та цивільних об'єктів (стаття 66 Протоколу I)

Кожна сторона, що перебуває в конфлікті, прагне:

а) вжити заходів для того, щоб її організації цивільної оборони (цивільного захисту), їх персонал, будівлі й матеріальна частина, сховища призначені для цивільного населення, могли бути розпізнані в той час, коли вони призначені виключно для виконання завдань цивільної оборони (цивільного захисту);

б) прийняти й застосовувати методи і процедури, що дають можливість розпізнавати цивільні сховища, а також персонал, будівлі та матеріальну частину цивільної оборони (цивільного захисту), на яких ставиться міжнародний розпізнавальний знак цивільної оборони (цивільного захисту).

У районах, де йдуть або можуть іти бої, цивільний персонал цивільної оборони (цивільного захисту) розпізнається за допомогою розпізнавальної емблеми, міжнародного розпізнавального знака цивільної оборони (цивільного захисту) та посвідчення особи, що підтверджує її статус.

***Посвідчення особи
для постійного (тимчасового) цивільного і духовного
персоналу, персоналу цивільної оборони (цивільного захисту).***

1. Посвідчення особи для постійного (тимчасового) цивільного медичного, духовного персоналу, або персоналу цивільної оборони (цивільного захисту) має бути аналогічного зразку, зображеного на рис. 1 та повинно:

а) мати розпізнавальну емблему, а для персоналу цивільної оборони (цивільного захисту) – міжнародний розпізнавальний знак, і такий розмір, що дає змогу носити його в кишені (формат 74x105 мм.);

б) бути, наскільки це можливо, міцним;

в) бути написане національною або офіційною мовою (і може бути написане додатково іншими мовами);

г) зазначати прізвище ім'я та по-батькові, дату народження (або, якщо немає дати, то вік на момент видачі посвідчення) та особистий номер власника, якщо такий є;

д) зазначати, в якій якості власник має право на захист, що надається Конвенціями і Протоколом I;

е) мати фотографію власника, а також його підпис або відбиток великого пальця, або одне й друге;

є) мати печатку й підпис компетентного органу влади;

ж) зазначати дату видачі й дату закінчення строку дії посвідчення особи.

2. Посвідчення особи випикується, за можливості, у двох примірниках, один з яких (це може бути копія посвідчення) зберігається у властей, що видали посвідчення і які мають здійснювати контроль за виданими ними посвідченнями.

При втраті посвідчення особи його власник має право на одержання дубліката.

3. Коли обставини перешкоджають видачі тимчасовому цивільному медичному і духовному персоналу посвідчень, такому персоналу може видаватися довідка, підписана компетентним органом влади, яка свідчить, що особі, якій вона видана, доручено виконувати обов'язки у складі тимчасового персоналу, та зазначає, якщо це можливо, строк такого призначення і право її власника носити розпізнавальну емблему. У довідці мають бути зазначені прізвище й дата народження власника (або, якщо цю дату неможливо встановити, вік на момент видачі довідки), виконувані ним функції та особистий номер, якщо такий є. Довідка повинна мати його підпис або відбиток його великого пальця, або одне й друге.

Лицьовий бік

(місце, залишене для назви країни і властей,
що видали посвідчення особи)

ПОСВІДЧЕННЯ ОСОБИ

для персоналу цивільної оборони (цивільного захисту) або для постійного
(тимчасового) цивільного медичного та духовного
персоналу

Прізвище _____

Дата народження (або вік) _____

Особистий номер (якщо такий є) _____

Власник цього посвідчення перебуває під захистом Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), як

Дата видачі _____ N посвідчення _____

Підпис властей,
що видали посвідчення

Дійсне до _____

Рисунок 1. Зразок посвідчення для персоналу цивільної оборони (цивільного захисту) або для постійного (тимчасового) цивільного медичного та духовного персоналу (формат 74x105 мм)

Зворотний бік

Зріст _____	Очі _____	Волосся _____
Інші особливі прикмети або дані: _____ _____ _____		
Наявність зброї _____		
ФОТОГРАФІЯ ВЛАСНИКА		
Печатка	Підпис власника або відбиток його великого пальця, або одне й друге	

Рисунок 1. Зразок посвідчення для персоналу цивільної оборони (цивільного захисту) або для постійного (тимчасового) цивільного медичного та духовного персоналу (формат 74x105 мм)

Розпізнавальна емблема

1. Розпізнавальною емблемою для постійного (тимчасового) цивільного медичного і духовного персоналу є червоний хрест та півмісяць або лев і сонце на білому тлі, зображеному на рис. 2

Рисунок 2. Розпізнавальна емблема для постійного (тимчасового) цивільного, медичного і духовного персоналу

2. Розмір емблеми повинен бути настільки великим, наскільки це виправдано за даних обставин.

3. Уночі або обмеженої видимості розпізнавальна емблема може освітлюватись або бути такою, що світиться. Вона може бути також зроблена з матеріалів, що дають змогу розрізнити її за допомогою технічних засобів виявлення.

Міжнародний розпізнавальний знак

1. Міжнародним розпізнавальним знаком цивільної оборони (цивільного захисту) є голубий рівнобічний трикутник на оранжевому тлі, зображений на рис. 3.

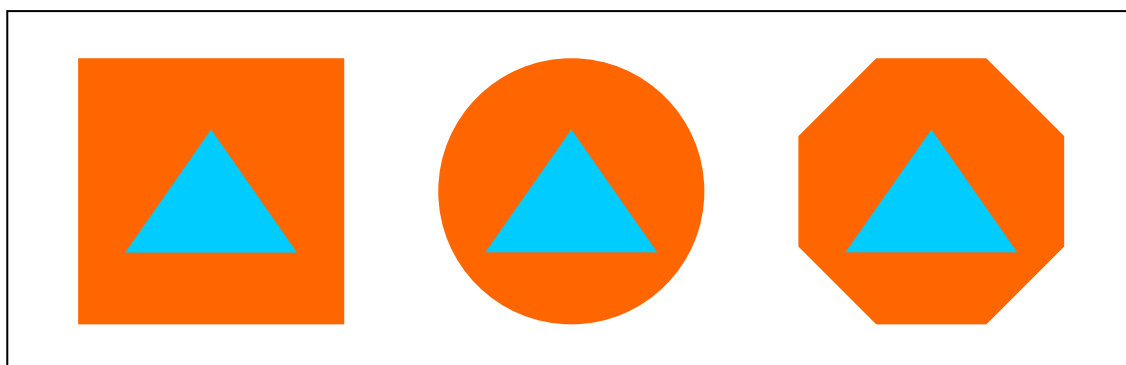

Рисунок 3. Голубий рівнобічний трикутник на оранжевому тлі (варіанти)

2.Рекомендується, щоб:

- а) у разі, якщо трикутник зображений на прапорі, пов'язці або накидці, оранжевим тлом були прапор, пов'язка або накидка;
- б) один з кутів трикутника був спрямований вертикально вгору;
- в) жоден з кутів трикутника не торкався краю тла.

3. Міжнародний розпізнавальний знак має бути настільки великим за розмірами, наскільки цього вимагають обставини. Коли це можливо, він наноситься на плоску поверхню або на прапори, видимі з усіх можливих напрямків і з можливо більшої відстані. Відповідно до інструкцій компетентних властей персонал цивільної оборони (цивільного захисту), коли це можливо, повинен носити головні убори й одяг з міжнародним розпізнавальним знаком. Уночі або за обмеженої видимості розпізнавальний знак може освітлюватися або бути таким, що світиться, він може також бути виготовлений з матеріалів, що дають змогу розрізнити його за допомогою технічних засобів виявлення.

4. Міжнародний знак використовується для захисту організацій цивільної оборони (цивільного захисту), їх персоналу та матеріальної частини, цивільних об'єктів та об'єктів необхідних для виживання цивільного населення.

Міжнародний спеціальний знак

1. Міжнародний спеціальний знак для установок і споруд, що містять небезпечні сили, є група трьох кіл яскраво-оранжевого кольору, однакового розміру, розміщених на одній і тій самій осі, причому відстань між кожним з кіл має становити один радіус, згідно зі зразком, показаним на рис. 4.

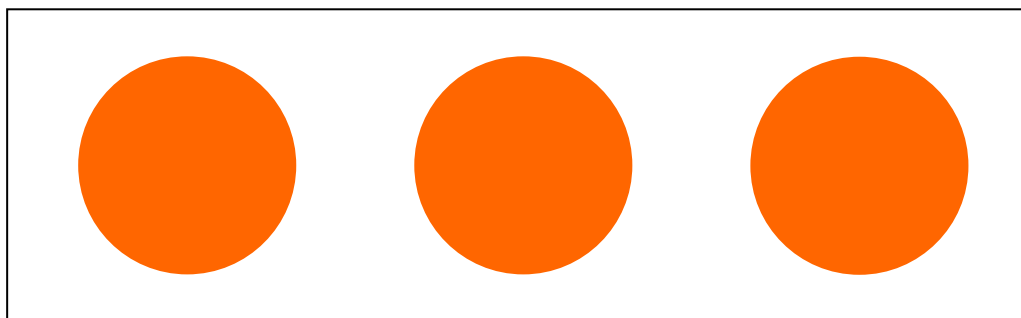

Рисунок 4. Міжнародний спеціальний знак для установок і споруд, що містять небезпечні сили

2. Знак має бути настільки великим, наскільки цього вимагають дані обставини. При нанесенні на велику поверхню знак може бути повторений так часто, як цього потребують дані обставини. Коли це можливо, знак наноситься на плоску поверхню або на прапори таким чином, щоб його було видно з усіх можливих напрямків та з якомога більшої відстані.

На прапорі відстань між зовнішніми межами знака і прилеглими сторонами прапора дорівнює одному радіусу кола. Прапор повинен мати прямокутну форму і його тло має бути білого кольору.

3. Уночі або за обмеженої видимості знак може освітлюватися або бути таким, що світиться. Він може бути також виготовлений з матеріалів, що дають змогу розрізнити його за допомогою технічних засобів виявлення.

3. Принципи захисту населення від небезпек воєнного характеру та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї

Захист населення від небезпек воєнного характеру та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї є системою організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших заходів, які реалізуються центральними і місцевими органами виконавчої влади, виконавчими органами рад, підприємствами, установами і організаціями, підпорядкованими їм силами цивільного захисту, добровольчими формуваннями.

Принципи захисту населення впливають з основних положень Женевської Конвенції та Протоколів до неї, можливого характеру воєнних дій, реальних можливостей держави щодо створення матеріальної бази захисту.

Ними є:

1. Гарантування та забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров'я та власності;
2. Комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту;
3. Пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я громадян;
4. Централізації управління, єдиноначальності, підпорядкованості, статутної дисципліни Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, аварійно-рятувальних служб
5. Гласності, прозорості, вільного отримання та поширення публічної інформації про стан цивільного захисту, крім обмежень, встановлених законом;
6. Добровільності – (у разі залучення громадян до здійснення заходів цивільного захисту, пов'язаних з ризиком для їхнього життя і здоров'я), згідно з яким ніхто не має права наражати людину на ризик без її згоди;
7. Відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту;
8. Виправданого ризику та відповідальності керівників сил цивільного захисту за забезпечення безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо виконання заходів захисту населення, що проводяться в умовах особливого періоду та військово-політичних конфліктів, від небезпек воєнного характеру та під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї

1. Навчання населення діям в особливий період, функціональне навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів захисту населення в особливий період

Навчання населення здійснюється: за місцем роботи – працюючого населення; за місцем навчання – дітей дошкільного віку, учнів та студентів; за місцем проживання – непрацюючого населення.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, статті 39 – 42, 91;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 р. № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 443 «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту»;

Наказ ДСНС України від 23.03.2015 №167 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки населення до дій в умовах загрози або вчинення терористичного акту»;

Наказ МВС України від 11.09.2014 № 934 «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту» (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 3 жовтня 2014 р. за № 1200/25977);

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
1.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати навчання працюючого населення до дій у надзвичайних ситуаціях, спричинених застосуванням зброї, за програмою прискореної підготовки працівників. 2. Організувати проведення функціонального навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів захисту населення в особливий період, за прискореною програмою. 3. Організувати проведення навчання фахівців, які входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту (за спеціальностями). 4. Організувати проведення інформаційно-просвітницької роботи непрацюючого населення правилам поведінки в умовах бойових дій. 5. Вжити заходів щодо активізації роботи консультаційних пунктів з надання інформації непрацюючому населенню щодо дій у надзвичайних ситуаціях, спричинених застосуванням зброї. 6. Сприяти виготовленню та розповсюдженню інформаційних матеріалів (брошур, буклетів, плакатів, пам'яток тощо) з питань дій населення у надзвичайних ситуаціях, спричинених застосуванням зброї. 7. Організувати запровадження постійних рубрик з питань дій населення у надзвичайних ситуаціях, спричинених застосуванням зброї, у друкованих та інших засобах масової інформації, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, аудіовізуальні та інтерактивні засоби і за допомогою соціальної реклами. 8. Організувати ознайомлення населення з видами інформаційних знаків, що застосовуються для позначення замінованих територій, захисних споруд, розпізнавальних знаків цивільного захисту. 9. Вжити заходів щодо залучення громадських організацій для пропаганди знань серед населення щодо власної та колективної безпеки з питань дій населення у надзвичайних ситуаціях, спричинених застосуванням зброї.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати інформування населення про заходи захисту з початком активної фази бойових дій.

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	1. Організувати інформувати про небезпеки, надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких опинилося місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими ситуаціями.

2. Оповіщення населення про небезпеки, що виникають під час ведення воєнних дій або внаслідок цих дій

Оповіщення – доведення до населення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі спричинених застосуванням зброї, початок активної фази бойових дій.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, статті 30, 31;

Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 1999 р. №192 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту»;

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
2.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перевірити та уточнити плани дій та інші документи щодо організації та проведення оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі спричинених застосуванням зброї, початок активної фази бойових дій. Внесені зміни довести до виконавців. 2. Перевірити та провести уточнення переліку посадових осіб органів державної влади, оперативно-чергових та диспетчерських служб, керівників підприємств, установ і організацій для централізованого оповіщення, визначення черговості їх оповіщення. 3. Організувати перевірку технічної готовності (працездатності) систем оповіщення. 4. Вжити заходів щодо оповіщення населення, яке не може бути оповіщене за допомогою технічних засобів. 5. Вжити заходів щодо застосування альтернативних способів оповіщення у разі виходу з ладу технічних засобів оповіщення.

№ з/П	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
		<p>6. Організувати перевірку готовності оперативно-чергових та диспетчерських служб, щодо здійснення процесу оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі спричинених застосуванням зброї, початок активної фази бойових дій.</p> <p>7. Провести контрольне оповіщення органів управління, підприємств, установ, організацій та населення (за потреби).</p> <p>8. У разі необхідності, вжити заходів щодо додаткового обладнання населених пунктів гучномовцями.</p>
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<p>1. Організувати відновлення працездатності системи оповіщення (після закінчення активної фази бойових дій).</p> <p>2. Організувати контроль за здійсненням оповіщення про початок активної фази бойових дій.</p>
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<p>1. Організувати перевірку та оцінити стан готовності систем оповіщення, вжити заходів, щодо його відновлення.</p> <p>2. Організувати проведення аналізу функціонування системи оповіщення під час ведення бойових дій або активної фази бойових дій, за результатами якого вжити заходів щодо її удосконалення.</p>

3. Евакуація населення, матеріальних і культурних цінностей

Евакуація населення, матеріальних і культурних цінностей:

організоване вивезення (виведення) населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження у разі виникнення безпосередньої загрози його життю та заподіяння шкоди здоров'ю;
розміщення населення поза зонами дії вражаючих факторів надзвичайної ситуації;
організоване вивезення матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 33;

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»;

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
3.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<p>1. Організувати уточнення окремих розділів плану цивільного захисту на особливий період щодо:</p> <p>евакуації населення з районів можливих бойових дій у безпечні райони; приймання і розміщення населення у безпечному районі; евакуації матеріальних та культурних цінностей.</p> <p>(Зокрема:</p> <p>а) шляхів евакуації, місць розміщення збірних пунктів евакуації, проміжних пунктів евакуації, приймальних пунктів евакуації, місць посадки та висадки населення;</p> <p>б) розрахунків транспортного забезпечення (кількість автотранспорту, термін подачі, відправки та прибуття, кількість рейсів);</p>

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
		<p>в) питань щодо організації життєзабезпечення евакуйованого населення в районах розміщення та на шляхах евакуаційних маршрутів.).</p> <p>г) порядку евакуації людей з обмеженими можливостями;</p> <p>д) порядку інформування населення про початок евакуації;</p> <p>е) перелік матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності та потребують евакуації у разі збройних конфліктів;</p> <p>є) порядок евакуації матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності та потребують евакуації.</p> <p>2. Уточнити склад органів з евакуації (комісій з питань евакуації, збірних пунктів евакуації, проміжних пунктів евакуації, приймальних пунктів евакуації, оперативних груп), і терміни приведення їх у готовність.</p> <p>3. Організувати перевірку готовності транспортних засобів, що залучаються до виконання евакуаційних перевезень.</p> <p>4. Уточнити або визначити пункти збору для населення, яке самостійно виходить із зони можливого ураження (окупації).</p> <p>5. Організувати перевірку готовності безпечних районів до приймання та розміщення евакуйованого населення, а також матеріальних і культурних цінностей.</p> <p>6. Організувати проведення тренувань (командно-штабних навчань) з розгортання органів з евакуації та виконання завдань за призначенням.</p> <p>7. Організувати інформування населення щодо дій у разі проведення евакуації.</p> <p>8. Організувати контроль за плануванням, підготовкою і проведенням заходів з евакуації органів з евакуації, віднесених до сфери управління.</p>
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<p>1. Прийняти рішення щодо евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей, для чого ввести в дію плани:</p> <p>евакуації населення з районів можливих бойових дій у безпечні райони;</p>

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
		<p>приймання і розміщення населення у безпечному районі; евакуації матеріальних та культурних цінностей.</p> <p>2. Здійснити оповіщення керівників суб'єктів господарювання і населення про початок евакуації.</p> <p>3. Організувати забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку на збірних, проміжних та приймальних пунктах евакуації, безпеку дорожнього руху на маршрутах евакуації.</p> <p>4. Здійснювати управління процесами евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей, приймання і розміщення населення у безпечних районах.</p>
	<p>Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)</p>	<p>1. Організувати повернення населення на свої території.</p> <p>2. Уточнити плани евакуації, можливості органів евакуації з виконання покладених завдань у разі відновлення активної фази бойових дій, ураховуючи набутий досвід.</p>

4. Укриття населення у захисних спорудах

Захисні споруди цивільного захисту – інженерні споруди, призначені для укриття і тимчасового захисту людей, техніки та майна від небезпеки, що може виникнути або виникла в наслідок надзвичайних ситуацій, а також від дій засобів ураження у воєнний час. Захисні споруди є основним засобом колективного захисту населення.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 32;

Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. N 253 «Про затвердження Порядку використання захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) для господарських, культурних та побутових потреб»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 138 «Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту»;

Наказ МНС від 09.10.2006 № 653 «Про затвердження Інструкції щодо утримання захисних споруд цивільної оборони у мирний час»;

ДБН В.2.2-5-97 «Будинки і споруди. Захисні споруди цивільної оборони».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
4.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<p>1. Організувати проведення уточнення розподілу укриття міського населення у захисних спорудах цивільного захисту на випадок початку активної фази бойових дій, а також виникнення небезпечних подій, у тому числі спричинених застосуванням зброї.</p> <p>2. Організувати приведення в готовність захисних споруд цивільного захисту всіх типів до захисту людей, зокрема:</p> <p>а) перевірити готовність до використання сховищ, персоналу, який їх обслуговує, вжити заходів щодо усунення виявлених недоліків;</p> <p>б) відновити непридатні для використання сховища та їх обладнання;</p>

№ з/П	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
		<p>в) підготувати для захисту людей підземні споруди подвійного призначення (станції та тунелі метрополітенів, паркінги, торгові та розважальні центри, підвальні приміщення житлових будинків, цокольні приміщення, погребі, підземні вирубки тощо);</p> <p>г) прийняти рішення щодо застосування для захисту людей швидкоспоруджувальних захисних споруд цивільного захисту. У разі позитивного рішення вжити заходів щодо їх спорудження.</p> <p>д) зобов'язати сільське населення (у разі відсутності підвальних приміщень та погребів) обладнати укриття типу «перекрита щілина»;</p> <p>е) позначити захисні споруди цивільного захисту інформаційними знаками та встановити покажчики напрямку руху і відстані до найближчої захисної споруди;</p> <p>є) створити (уточнити) формування з обслуговування захисних споруд цивільного захисту (сховищ, споруд подвійного призначення, пристосованих підвальних та цокольних приміщень будинків, швидкоспоруджувальних захисних споруд);</p> <p>ж) забезпечити персонал з обслуговування захисних споруд цивільного захисту засобами індивідуального захисту, радіаційної і хімічної розвідки, зв'язку, а захисні споруди, зазначені у пункті «є», медикаментами, питною водою та продуктами харчування, засобами гігієни, біотуалетами;</p> <p>з) зобов'язати формування з обслуговування захисних споруд цивільного захисту цілодобово чергувати в таких спорудах та утримувати їх у готовності до захисту людей.</p> <p>3. Організувати із залученням засобів масової інформації інформування населення про місця розташування захисних споруд цивільного захисту та порядок укриття у них.</p>
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	1. Забезпечити за початком активної фази бойових дій інформування населення про необхідність укриття в захисних спорудах.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	1. Організувати, у разі необхідності, ремонт та відновлення захисних споруд цивільного захисту.

№ з/П	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
		2. Організувати вивчення роботи персоналу з обслуговування захисних споруд цивільного захисту та спроможності захисних споруд до захисту населення, вжити заходів щодо удосконалення укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту.

5. Організація світломаскування

Світломаскування – утаєння від спостереження повітряного і наземного противника світлових демаскуючих ознак військ, військових об'єктів, промислових районів та об'єктів, населених пунктів та їх імітація на помилкових об'єктах.

Нормативно-правові акти: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
5.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати розроблення плану заходів щодо світломаскування на підприємствах, установах і організаціях, у приватних будинках та квартирах мешканців на територіях та доведення його до відповідальних виконавців. 2. Покласти на спеціалізовану службу енергетики координацію заходів, які здійснюються суб'єктами господарювання з дотримання встановленого режиму світломаскування під час всього особливого періоду. 3. Встановити контроль виконання плану заходів щодо світломаскування.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити контроль за дотриманням встановлених режимів світломаскування.

6. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи – роботи, спрямовані на пошук, рятування і захист людей, уникнення руйнувань і матеріальних збитків, локалізацію зони впливу небезпечних чинників, ліквідацію чинників, що унеможливають проведення таких робіт або загрожують життю рятувальників.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 79;

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013 № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 775 «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 № 616 «Про затвердження Положення про добровільні формування цивільного захисту»;

Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації» (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16 січня 2015 р. за № 47/26492);

Наказ МВС України від 03.07.2014 № 631 «Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій» (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23 липня 2014 р. за № 853/25630);

Наказ ДСНС України від 11.10.2014 № 579 «Про організацію виконання формуваннями ОРС ЦЗ ДСНС України заходів у зоні антитерористичної операції та на території Донецької і Луганської областей».

Наказ МВС України від 31.01.2015 № 113 «Про затвердження Примірного положення про формування цивільного захисту»;

Наказ МНС України від 13.03.2012 №575 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
б.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<p>1. Організувати:</p> <p> уточнення планів дій стосовно залучення аварійно-рятувальних формувань до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі спричинених застосуванням зброї, а також їх розподілу за зонами відповідальності;</p> <p> внесення змін у розпорядчі документи щодо застосування аварійно-рятувальних формувань цивільного захисту (у разі необхідності) та їх дій з проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;</p> <p> доукомплектування, у разі необхідності, аварійно-рятувальні формування цивільного захисту спеціальною та іншою аварійно-рятувальною технікою;</p> <p> забезпечення рятувальників аварійно-рятувальних формувань цивільного захисту захисними бронежилетами та шоломами та іншими засобами індивідуального захисту.</p> <p>2. Заздалегідь опрацювати питання щодо створення спеціальної комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі спричинених застосуванням зброї, призначити керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Підготувати проекти відповідних розпорядчих документів.</p> <p>3. Організувати перевірку створення спеціалізованих служб цивільного захисту та їх готовності до виконання покладених завдань.</p>
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<p>1. Організувати ведення обліку проведених аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі спричинених застосуванням зброї.</p>
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<p>1. Вжити заходів щодо перевірки території, на якій велися активні бойові дії на наявність вибухонебезпечних предметів.</p> <p>2. Організувати збір та оброблення інформації про знешкоджені або зруйновані об'єкти життєзабезпечення населення та скласти план першочергових відновлювальних робіт на таких об'єктах.</p>

7. Гасіння пожеж, що виникають під час ведення воєнних дій

Гасіння пожежі – дії, спрямовані на припинення горіння в осередку пожежі, обмеження впливу небезпечних чинників пожежі та усунення умов для її самочинного повторного виникнення.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 80;

Постанова Кабінет Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 5 «Про затвердження Типового положення про відомчу пожежну охорону»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 564 «Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони»;

Наказ ДСНС України від 11.10.2014 № 579 «Про організацію виконання формуваннями ОРС ЦЗ ДСНС України заходів у зоні антитерористичної операції та на території Донецької і Луганської областей»;

Наказ МНС України від 13.03.2012 №575 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту».

№ з/П	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
7.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	1. Уточнити розрахунок сил і засобів для гасіння пожеж, які виникли під час ведення активної фази бойових дій. Передбачити маневр силами і засобами для гасіння пожеж. 2. Налагодити взаємодію та обмін інформацією з ЗСУ, СБУ, МВС, щодо можливих напрямків ведення воєнних дій та своєчасного інформування про них.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	1. Організувати ведення обліку пожеж, які виникали під час ведення активної фази бойових дій.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	1. Вжити заходів щодо відновлення або доукомплектування пожежною технікою та технічними засобами, призначеними для ліквідації пожеж.

8. Медична та психологічна допомога постраждалому населенню

Медична допомога (чи лікарська допомога) – комплекс діагностичних і лікувальних заходів, спрямованих на встановлення діагнозу, усунення чи зменшення симптомів і проявів захворювання чи патологічного стану, з приводу якого звернувся пацієнт, на нормалізацію його життєдіяльності, покращення чи відновлення здоров'я.

Психологічна допомога – безпосередня робота з людьми, спрямована на вирішення різного роду психологічних проблем, професійна підтримка і сприяння, надані людині, сім'ї або соціальній групі у вирішенні їх психологічних проблем, соціальної адаптації, саморозвитку, самореалізації, реабілітації, подоланні складної психологічної ситуації.

Складна психологічна ситуація – ситуація, яка порушує нормальну життєдіяльність людини, сім'ї чи соціальної групи, яка не може бути подолана ними самотійно.

Медична та психологічна допомога надається медичним персоналом та спеціалістами-психологами.

До повноважень органів виконавчої влади належить створення і забезпечення функціонування лікувальних та інших медичних закладів та формувань, спеціалізованих медичних служб цивільного захисту, організація їх ефективної роботи та постійний контроль за їх діяльністю.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, статті 36,38;

Закон України «Про екстрену медичну допомогу»;

Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»;

Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»;

Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту»;

Наказ МОЗ України від 16.06.2014 № 398 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» (zareєстрований в Міністерстві юстиції 07.08.2014 за № 750/25527).

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
8.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вжити заходів щодо підготовки лікувальних закладів до функціонування в умовах ведення воєнного конфлікту, прийому наднормованої кількості постраждалого населення та інших осіб та надання їм медичної допомоги. 2. Створити та забезпечити функціонування спеціалізованої медичної служби цивільного захисту. 3. Організувати створення додаткових спеціальних медичних формувань (бригади екстреної медичної допомоги, мобільні медичні формування служби медицини катастроф територіальних центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф). 4. Створювати резерви медичного та спеціального майна і техніки. 5. Організувати підготовку та перепідготовку медичних працівників з надання екстреної медичної допомоги та навчання особового складу аварійно-рятувальних підрозділів щодо надання домедичної та психологічної допомоги. 6. Організувати перевірку, а у разі необхідності – встановлення, у лікувальних закладах автономних джерел електроживлення. 7. Організувати збір, аналізування, узагальнення даних про медичну і санітарно-епідемічну обстановку, прогнозування її розвитку в районах виникнення надзвичайних ситуацій, осередках ураження (захворювання) та на прилеглих територіях. 8. Розробити плани щодо роботи з нейтралізації впливу негативних чинників на морально-психологічний стан населення та фахівців і працівників, діяльність яких пов'язана з ліквідацією наслідків бойових дій.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організовувати постійний контроль за функціонуванням лікувальних закладів та за санітарно-епідеміологічною обстановкою. У разі необхідності, вживати відповідних заходів. 2. Організовувати, у разі загострення бойової обстановки, евакуацію лікувальних закладів у безпечні райони.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати ліквідацію медико-санітарних наслідків, спричинених воєнними діями або в наслідок таких дій.

№ з/П	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
	закінчення періоду застосування зброї)	2. Організувати проведення медико-психологічної реабілітації постраждалих в наслідок воєнних дій.

9. Виявлення та позначення небезпечних районів

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 35, 36, 37, 43;

Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013 № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
9.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Спланувати проведення постійного моніторингу стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації в районах можливих бойових дій. 2. Встановити відповідальних посадових осіб та підрозділи щодо виявлення та позначення небезпечних районів, що будуть проводитися після закінчення активної фази бойових дій та після закінчення періоду застосування зброї.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Після закінчення активної фази бойових дій організувати виявлення та позначення небезпечних районів, де велися бойові дії (радіаційного та хімічного забруднення, забруднення вибухонебезпечними предметами, районів для встановлення карантину). 2. Організувати доведення до населення виявлених небезпечних районів, їх позначення та межі. 3. Вжити заходів щодо ліквідації небезпек у виявлених районах. 4. Організувати контроль за виконанням робіт з ліквідації небезпек у виявлених районах.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Після закінчення періоду застосування зброї та у відновлювальний період, організувати виявлення та позначення небезпечних районів, де велися бойові дії (радіаційного та хімічного забруднення, забруднення вибухонебезпечними предметами, районів для встановлення карантину). 2. Організувати доведення до населення виявлених небезпечних районів, їх позначення та межі. 3. Вжити заходів щодо ліквідації небезпек у виявлених районах. 4. Організувати контроль за виконанням робіт з ліквідації небезпек у виявлених районах.

10. Знезараження та інші подібні методи захисту

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, статті 35, 36, 37;

Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013 № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
10.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати розроблення комплексу заходів щодо знезараження території ведення бойових дій. 2. Організувати здійснення дозиметричного і хімічного контролю, виявлення та оцінку радіаційної і хімічної обстановки на території ведення бойових дій, впровадження типових режимів радіаційного захисту. 3. Вжити заходів щодо накопичення: <ul style="list-style-type: none"> необхідних засобів для проведення санітарної та спеціальної обробки, санітарно-гігієнічних та епідемічних заходів; засобів фармакологічного протирадіаційного захисту для йодної профілактики населення, рятувальників; засобів знезараження води. 3. Визначити суб'єкти господарювання, на яких обладнати місця для проведення санітарної обробки населення та спеціальної обробки одягу, майна і транспорту. 4. Вжити заходів щодо визначення та забезпечення територіальних формувань цивільного захисту і спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запровадити з початком ведення бойових дій постійний моніторинг стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації в районах бойових дій.

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
	<p>Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)</p>	<p>2. Організувати проведення йодної профілактики населення та рятувальників (у разі необхідності).</p> <p><u>Після закінчення періоду застосування зброї:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити постійний моніторинг стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації в районах, де велися бойові дії. 2. Організувати проведення санітарної та спеціальної обробки, санітарно-гігієнічних та епідемічних заходів. 3. Запровадити режими радіаційного захисту (у разі необхідності). 4. Організувати контроль за якістю та безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води та джерелами водопостачання. 5. Вжити заходів щодо знезараження питної води (у разі необхідності). <p><u>Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити постійний моніторинг стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації в районах, де велися бойові дії. 2. Організувати реалізацію комплексу заходів щодо знезараження території, де велися бойові дії, у разі необхідності провести їх уточнення. 3. Вжити заходів щодо знезараження питної води (у разі необхідності). 4. Продовжити (у разі необхідності) проведення санітарної та спеціальної обробки, санітарно-гігієнічних та епідемічних заходів. 5. Встановити контроль за виконанням комплексу заходів щодо знезараження території, де велися бойові дії.

11. Життєзабезпечення постраждалих

Життєзабезпечення постраждалих полягає у створення і підтриманні умов, мінімально необхідних для збереження життя і здоров'я населення в зона надзвичайних ситуацій, ведення воєнних (бойових) дій, на маршрутах евакуації і в місцях розміщення евакуйованого населення, за встановленими нормами і нормативами та включає забезпечення населення водою, продуктами харчування, предметами першої необхідності, місцем для тимчасового проживання, виробами медичного призначення, лікарськими засобами та комунально-побутовими послугами, а також транспортне та інформаційне забезпечення.

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 81.

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
11.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<p>1. Всі об'єкти життєзабезпечення перевести на функціонування у режимі підвищеної готовності.</p> <p>2. Створити необхідні запаси: продуктів харчування, предметів першої необхідності, виробів медичного призначення, лікарських засобів; наметів для розгортання місць для тимчасового проживання, ліжок, матраців, ковдр, постільної білизни.</p> <p>Передбачити тимчасово відселеним постраждалим надання комунально-побутових послуг, транспортного та інформаційного забезпечення.</p> <p>3. Розробити плани тимчасового відселення людей із постраждалих районів та їх життєзабезпечення на тимчасово відведених територіях (місцях).</p> <p>4. Провести розрахунки пріоритету розподілу гуманітарної допомоги постраждалим.</p>

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	1. Організувати життєзабезпечення постраждалого населення всіма можливими способами із залучення всіх наявних сил і засобів.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	1. Організувати перерозподіл ресурсів на користь постраждалих районів (зони надзвичайної ситуації) для покриття їх дефіциту, максимально використати місцеві ресурси.

12. Заходи допомоги із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху

Нормативно-правові акти: *Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту»;*

Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
12.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати спільно з територіальними органами управління Національної гвардії та Національної поліції роботу щодо визначення заходів допомоги із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху. 2. Організувати виконання заходів щодо надання допомоги підрозділам Національної гвардії та Національної поліції із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху. 3. Встановити контроль за виконанням заходів допомоги.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	1. Організувати допомогу підрозділам Національної гвардії і Національної поліції щодо охорони та збереження майна мешканців від мародерів під час ведення бойових дій.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	1. Організувати забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку на відновлювальних об'єктах.

13. Забезпечення сталої роботи об'єктів життєзабезпечення, відновлення їх роботи

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
13.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вжити заходів щодо забезпечення надійної охорони об'єктів життєзабезпечення. 2. Організувати залучення спеціалізованих служб цивільного захисту для виконання завдань життєзабезпечення постраждалих, в наслідок воєнного конфлікту чи бойових дій. 3. Організувати створення спеціалізованих аварійно-відновлювальних бригад, запасів необхідних інструментів та засобів, а також провести розрахунки сил та засобів, для проведення на об'єктах життєзабезпечення відновлювальних робіт. 4. Вжити заходів щодо створення резервів обладнання та запасних частин, сировинних, паливних та інших матеріальних ресурсів в економічно виправданих обсягах. 5. Створити запас резервних автономних джерел електроенергії широкого діапазону потужностей, для забезпечення неперервної роботи об'єктів життєзабезпечення у кризовий період.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати, із залученням підрозділів Національної поліції, Національної гвардії та Служби безпеки, забезпечення безпеки та унеможливлення у встановлений законом спосіб спроби порушення публічно (громадського) безпеки і порядку на об'єктах критичної інфраструктури. 2. Організувати відновлення роботи об'єктів життєзабезпечення (газопостачання, електропостачання, водопостачання та водовідведення, пекарень тощо). 3. Організувати контроль проведення відновлювальних робіт на об'єктах життєзабезпечення.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. У стислі терміни організувати відновлення та ремонт пошкоджених об'єктів життєзабезпечення населення, комунальних мереж, транспорту, зв'язку тощо. 2. Поновити виробництво по випуску продукції та наданні послуг у запланованому обсязі та відповідно до визначеної номенклатури і відповідної якості.

14. Поховання загиблих та захоронення трупів тварин

Нормативно-правові акти: *Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 27.10.2008 р. № 232 «Про затвердження Правил облаштування і утримання діючих (існуючих) худобомогильників та біотермічних ям для захоронення трупів тварин у населених пунктах України»*

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
14.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити плани заходів щодо надання ритуальних послуг для поховання загиблих. Відпрацювати комплекс заходів щодо захоронення трупів тварин. 2. Встановити місця для захоронення трупів тварин (худобомогильників) та завчасно їх облаштувати. 3. Створити підрозділ для захоронення встановленим порядком трупів тварин.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<p>Після закінчення активної фази бойових дій:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стосовно поховання загиблих: <ul style="list-style-type: none"> організувати пошук та збір загиблих, провести їх впізнання; провести судово-медичну експертизу загиблих; забезпечити тимчасове зберігання тіл загиблих. організувати надання ритуальних послуг під час поховання загиблих; організувати облік похованих осіб та місць поховань. 2. Стосовно захоронення трупів тварин: <ul style="list-style-type: none"> організувати пошук і збір трупів тварин, провести їх дезінфекцію. організувати захоронення трупів тварин у встановлених місцях. організувати облік місць захоронення (худобомогильників) та кількість трупів тварин, що

№ з/П	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
		захоронені.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати облаштування могил і кладовищ загиблих під час воєнних дій або внаслідок цих дій. 2. Організувати облаштування місць захоронення (худобомогильників).

15. Гуманітарна допомога

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 88;

Закон України «Про гуманітарну допомогу»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2015р № 21 «Про затвердження Порядку надання гуманітарної та іншої допомоги населенню Донецької та Луганської областей»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 775 «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій»;

Наказ ДСНС України від 11.10.2014 № 579 «Про організацію виконання формуваннями ОРС ЦЗ ДСНС України заходів у зоні антитерористичної операції та на території Донецької і Луганської областей».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
15.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	1. Розробити план заходів щодо отримання та розподілу гуманітарної допомоги. У плані передбачити місця отримання, розвантаження та зберігання гуманітарного вантажу, видачу предметів гуманітарної допомоги, відповідальних за організацію гуманітарної допомоги та ведення її обліку тощо.
	Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	Після закінчення активної фази бойових дій: <ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати доведення інформації до населення про час та місце видачі гуманітарної допомоги. 2. Організувати видачу гуманітарної допомоги постраждалому населенню. 3. Забезпечити зберігання та охорону гуманітарного вантажу, що не був розподілений серед населення.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати доставку та безпосередню видачу гуманітарної допомоги населенню або передачу її юридичним особам для видачі допомоги безпосередньо їй набувачам. 2. Визначити порядок надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання.

16. Зниження на об'єктах економіки запасів небезпечних хімічно-, вибухо-, пожежонебезпечних речовин

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
16.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<p>1. Вжити заходів (ініціювати) підготовку рішення уряду щодо зниження на об'єктах економіки в регіонах можливого виникнення воєнного конфлікту запасів небезпечних хімічно-, вибухо-, пожежонебезпечних речовин.</p> <p>2. Визначити об'єкти економіки, на яких необхідно провести зниження запасів небезпечних хімічно-, вибухо-, пожежонебезпечних речовин, та встановити їх обсяги. Зниження запасів небезпечних хімічних речовин проводити до мінімально необхідних кількостей відповідно до технології, що використовується.</p> <p>3. Вжити заходів щодо планування та здійснення робіт щодо зниження запасів небезпечних хімічно-, вибухо-, пожежонебезпечних речовин.</p> <p>4. Встановити контроль за зниженням запасів небезпечних хімічно-, вибухо-, пожежонебезпечних речовин.</p> <p>5. Створити запаси нейтралізуючих речовин та бути готовими до нейтралізації небезпечних речовин.</p>

17. Участь у заходах з пошуку та знешкодження вибухонебезпечних предметів

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 22, 79;

Наказ ДСНС України від 11.10.2014 № 579 «Про організацію виконання формуваннями ОРС ЦЗ ДСНС України заходів у зоні антитерористичної операції та на території Донецької і Луганської областей».

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
17.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити взаємодію з органами військового командування, територіальними органами ДСНС та піротехнічними підрозділами з питань гуманітарного розмінування місцевості стосовно проведення робіт зі знешкодження вибухонебезпечних предметів. 2. Організувати через засоби масової інформації інформування населення щодо загроз, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами та посилити проведення роз'яснювальної роботи стосовно порядку дій у разі виявлення вибухонебезпечних предметів.
	Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати збір та узагальнення інформації про небезпечні ділянки місцевості, забрудненої вибухонебезпечними предметами. 2. Провести оповіщення населення про території, де виявлено вибухонебезпечні предмети або де є висока ймовірність їх виявлення. 3. Організувати виклики піротехнічних підрозділів для очищення місцевості від вибухонебезпечних предметів. 4. Організувати охорону виявлених вибухонебезпечних предметів до прибуття піротехнічних підрозділів, здійснити маркування загроз, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами. 5. Надати необхідну допомогу піротехнічним підрозділам (проживання, харчування тощо). 6. Забезпечити облік та оприлюднення інформації про очищену від вибухонебезпечних предметів місцевість та замінованих (ймовірно замінованих) територій.

18. Участь у проведенні фортифікаційних робіт для Збройних сил України на тилових рубежах оборони

Фортифікаційні роботи – це фортифікаційне обладнання інженерних споруд (окопів, траншей, командних та спостережних пунктів, щілин, бліндажів, ходів сполучення, котлованів та укриттів для техніки тощо), призначених для підвищення ефективності застосування зброї та військової техніки, забезпечення стійкого управління військами, захисту військ і населення від засобів ураження противника.

№ з/п	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
18.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Утворити органи управління щодо проведення фортифікаційних робіт. 2. Визначити перелік підрозділів та формувань з проведення фортифікаційних робіт, визначити порядок їх взаємодії з військовим командуванням. 3. Організувати безпосереднє проведення фортифікаційних робіт. 4. Організувати контроль за проведенням фортифікаційних робіт та їх облік.

19. Організація виготовлення розпізнавальних знаків цивільного захисту та їх використання

Нормативно-правові акти: Кодекс цивільного захисту України, стаття 114.

№ з/П	Умови обстановки	Рекомендації щодо практичної роботи з реалізації заходів ЦЗ
19.	Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прийняти необхідні розпорядчі документи щодо виготовлення та використання розпізнавальних знаків персоналом організацій цивільного захисту, їх матеріальної частини, цивільними об'єктами, об'єктами, які необхідні для виживання цивільного населення, медичними закладами та установами. 2. Встановити перелік об'єктів та кількість осіб, які підлягають позначенню розпізнавальними знаками. 3. Організувати роботу щодо позначення об'єктів та персоналу організацій цивільного захисту розпізнавальними знаками. 4. Встановити контроль за проведенням робіт щодо позначення об'єктів та персоналу організацій цивільного захисту розпізнавальними знаками. 5. Виготовити посвідчення особи міжнародного зразку (у разі необхідності) та видати їх персоналу цивільного захисту.